શ્રાવણ સુદ ૨, બુધવાર, તા. ૨૫ -૭-૧૯૭૯
ગાથા-૩૦૮-૩૧૧, પ્રવચન - ૫

સમયસાર, સર્વવિશુદ્ધ અધિકાર. યે અધિકાર મોક્ષ અધિકારકી ચૂલિકા હૈ. ચૂલિકાકા અર્થ યહ હૈ કિ પહલે કહા હુઆ હૈ વો ભી કહેંગે ઔર નહીં કહા વો ભી વિશેષ કહેંગે. મોક્ષ અધિકારકી યહ ચૂલિકા હૈ. ઈસમેં સ્પષ્ટ બહોત આયા હૈ. કોઈ પ્રશ્ન કરે કિ ૧૪વીં ગાથામેં, ૩૮વીં ગાથામેં—ઉસમેં સબ આયા હૈ. ૧૪વી ગાથામેં યે કહા કિ અપના ભગવાન આત્મા અબદ્ધ હૈ. રાગસે બંધ નહીં, કર્મસે બંધ નહીં, એક પર્યાય જિતના નહીં. વો બાત યહાં આતી હૈ. ભગવાન (આત્મા) અબદ્ધસ્પૃષ્ટ હૈ. અબદ્ધસ્પૃષ્ટમેં નાસ્તિસે કથન હૈ, અસ્તિસે કહો તો મુક્તસ્વરૂપ હી ભગવાન અંદર હૈ. દ્રવ્યસ્વરૂપ.. દ્રવ્ય–વસ્તુ હૈ યે તો મુક્તસ્વરૂપ હૈ. ઉસે અબદ્ધ કહકર મુક્તસ્વરૂપકા ભી જ્ઞાન કરતે હૈં, મુક્તસ્વરૂપકી પ્રતીતિ કરતે હૈં, મુક્તસ્વરૂપકા અનુભવ કરતે હૈં, યે સારે જૈનશાસનકા અનુભવ કરતે હૈં. યે ૧૫વી ગાથામેં કહા હૈ. સમજમેં આયા? તો ઉસમેં ભી સબ આ ગયા હૈ. ૧૪વી, ૩૮વી...

૭૩વીમેં ભી યહ કહા કિ એક સમયકી પર્યાય.... પરસે તો ભગવાન ભિન્ન હી હૈ, રાગસે ભી ભિન્ન હૈ. અપની જો ધર્મકી નિર્મલપર્યાય વહ સ્વદ્રવ્યકે આશ્રયસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, યે ષટ્કારકકે પરિણમનસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, દ્રવ્યસે ભી નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા? યહાં કહા કિ અપના આત્મા ક્રમસર અપને નિર્મલ પરિણામસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. વસ્તુ તો ત્રિકાલી વસ્તુ હૈ. ત્રિકાલ નિર્મલ શુદ્ધ બુદ્ધ ચૈતન્યઘન, શુદ્ધ બુદ્ધ ચિદ્સ્વરૂપ પ્રભુ. શુદ્ધ હૈ, બુદ્ધ હૈ, જ્ઞાનકા પિંડ હૈ અને 'સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો.' આહાહા! ઉસમેં ષટ્કારકકી પરિણતિ જો પર્યાયમેં હૈ, ધર્મકી હોં, વિકારકી નહીં, પરકી તો નહીં. અપની પર્યાયમેં ધર્મકી પરિણતિ—ચૈતન્ય શુદ્ધ ભગવંત ઉસકા અનુભવ, ઉસકી પ્રતીતિ, ઉસકા જ્ઞાન, ઉસમેં લીનતા, વો પર્યાય અપને ષટ્કારકસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

૭૩મેં કહા વહી યહાં કહા. 'અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ' ઉસકા અર્થ, વો પરિણામ ભી નિર્મલ ષટ્કારકસે ઉત્પન્ન હોતે હૈં. આહાહા! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. વીતરાગકા ધર્મ વીતરાગસ્વભાવસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. વીતરાગસ્વભાવ(રૂપ) વો અપના પરિણામ હૈ, યે પરિણામ કહાંસે ઉત્પન્ન હુઆ? કિ ત્રિકાલી વીતરાગસ્વભાવ હૈ ઉસકે આશ્રયસે હુઆ. સમજમેં આયા? આ તો પહેલી લીટીના થોડાક શબ્દ... **જીવ ક્રમબદ્ધ ઐસે અપને પરિણામોંસે**... દ્રવ્ય તો દ્રવ્ય હૈ હી, પણ ઉસકી જો નિર્મલ પર્યાય હોતી હૈ યે ભી ક્રમબદ્ધ અપની પર્યાયકે કાલમેં પર્યાયકા જન્મક્ષણ હૈ. યે પર્યાયકા ઉત્પત્તિકા કાલ હૈ. આહાહા! ૧૦૨ ગાથા પ્રવચનસાર.

અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ... 'પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ' ઐસા ક્યોં કહા? કિ પરિણામ દ્રવ્યકી પર્યાય હૈ ઈસ અપેક્ષાસે કહા, બાકી 'દ્રવ્યસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ' (ઐસા

કહના) યહ ભી વ્યવહાર હૈ. સમજમેં આયા? સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! **अपने परिणामोंसे उत्पन्न होता हुआ जीव ही है,...** આહાહા! અપનેકો કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ યે અપને પરિણામસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ચાર ઘાતિકા નાશ હોતા હૈ તો કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા હૈ ઐસી અપેક્ષા નહીં. આહાહા! ઐસે દર્શનમોહનીય કર્મ એક હૈ ઉસકા અભાવ હોતા હૈ તો યહા સમ્યક્ કી પર્યાય હોતી હૈ ઐસી અપેક્ષા ભી નહીં. આહાહા! ઐસે અપનેમેં, આત્મ સમ્યગ્દર્શન શુદ્ધ ચૈતન્ય આત્માકા સાક્ષાત્કાર (અર્થાત્) જૈસા આત્મા હૈ ઐસા જ્ઞાનમેં આકર, અનુભવમેં આકર પ્રતીતિ કી ઔર પીછે ઉસમેં લીનતા હોતી હૈ, યે ભી અપને દ્રવ્યકે આશ્રયસે લીનતા હોતી હૈ. પણ વો લીનતા ભી ખરેખર તો અપને ષટ્કારકકે પરિણમનસે લીનતા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. આહાહા! દ્રવ્યસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ યહ ભી એક વ્યવહાર સંબંધ બતાના હૈ. બહુ વાત સૂક્ષ્મ છે. યહ બાત ચાર દિન ચલી થી, આજ પાંચવાં દિન હૈ. યે તો ગંભીરતાકી બાત હૈ. પાર નહીં ઉસકા. અમૃતચંદ્રચાર્યકી ટીકા ઔર કુંદકુંદાચાર્યકે શ્લોક. એક-એક શ્લોકમેં ગંભીરતાકા પાર નહીં.

યહાં દૂસરા આયા. **इसीप्रकार अजीव भी**... જૈસે જીવ ભી અપની પર્યાયકે ક્રમકાલમેં—અપની ઉત્પત્તિકે કાલમેં—અપને પરિણામસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ, યે પરિણામ યહાં નિર્મલ લેના, મલિન નહીં. ક્યોંકિ દ્રવ્યમેં અનંત ગુણ હોને પર ભી કોઈ ગુણ વિકૃતિ કરે પર્યાયમેં ઐસા કોઈ ગુણ નહીં. આહાહા! ઐસા અનંત ગુણકા પિંડ પ્રભુ અપની પર્યાયસે જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ તો અજીવ ભી અપની પર્યાયસે ક્રમસર ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? યે અંગુલી ચલતી હૈ ઐસે, તો ક્રમબદ્ધ પર્યાયમેં સ્વકાલમેં હોનેકી ક્રિયાકા પરિણામ હોના થા તો હુઆ હૈ. આત્માસે હુઆ હૈ, આત્માને ઐસા કિયા તો અંગુલી ચલતી હૈ (ઐસા હૈ નહીં). ભગવાનકી પૂજામેં સ્વાહા... સ્વાહાકી ભાષાકી પર્યાય અજીવમેં ક્રમસર હોનેવાલી હુઈ હૈ. ઝીણી વાત. આહાહા! આ તમારા પૈસાવાળાએ સાંભળવું..... કરોડપતિ બે કરોડ રૂપિયા. મંદિર બનાયા ન મંદિર? આઠ લાખ ખરચા. આઠ લાખમેં પીછે.... હમ વહાં રહે તબ તક (વહીં) રહે તો, સ્ટીલ પડા થા સ્ટીલ, ઉસમેં ચાલીસ લાખ ઉત્પન્ન હો ગયા. નફામેં ચાલીસ લાખ વિશેષ. આઠ લાખ ખરચા ને ચાલીસ લાખ આયા. (શ્રોતા : અચ્છા ધંધા હૈ). યે તો અજીવકી પર્યાય ક્રમસે આનેવાલી થી તો આયી હૈ, ઉસમેં આત્માકો ક્યા? આહાહા!

વો તો યહાં કહતે હૈ, **अजीव भी क्रमबद्ध**... યે પૈસેકી પર્યાય ઉસ સમય યે ક્ષેત્રમેં આનેવાલી થી.., યે ક્ષેત્રમેં (આનેવાલી) થી, ઉસમેં માન લે કિ મેરા પૈસા હૈ, યે તો મિથ્યા(દ્રષ્ટિ) મૂઢ હૈ. આહાહા! કહો, માણેકચંદભાઈ! આ તમારા પૈસાવાળાને..... પૈસેકી પર્યાય, ક્રમબદ્ધમેં અજીવકી જો પર્યાય ઉસ સમયમેં યહાં ક્ષેત્રાંતર હોનેવાલી હૈ ઐસી હોતી હૈ. દૂસરા પ્રાણી કહે કે મૈંને રાગ કિયા, પુરુષાર્થ કિયા તો પૈસા કમાયા, યે ભ્રમ યાની અજ્ઞાન હૈ. આહાહા! **अजीव भी**... 'અજીવ ભી' ક્યોં કહા? જીવકી બાત પહલે ચલી હૈ ન? અજીવ પણ... આહાહા! રોટી બનતી હૈ તો આટેકી પર્યાય ઉસ સમય રોટી(રૂપ) હોનેવાલીથી તો હુઈ હૈ. સ્ત્રીસે હુઈ નહીં, તવા–તાવડીસે હુઈ નહીં, અગ્નિસે હુઈ નહીં. આહાહા! સ્ત્રીકી ઇચ્છા રોટી (બનાને)કી થી તો હુઈ

હૈ ઐસા ભી નહીં. ગજબ વાત છે. આહા! ઔર વો આટા લેકર ઉસમેં વેલણ ફિરાતે હૈં, તો વેલણ ઉસકો છૂતા હૈ ઐસા ભી નહીં. વેલણ કહતે હૈં? યે વેલણસે રોટી ઐસે ચૌડી હોતી હૈ ઐસા હૈ નહીં. ઇસકી પર્યાય ક્રમબદ્ધમેં ઐસી હોનેવાલી થી તો હોતી હૈ. આહાહા!

શ્રોતા : દેખાય છે ને?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : દેખાય, યે તો સંયોગસે દેખતા હૈ મૂઢ. ઉસકી પર્યાયસે દેખે તો ઉસકી પર્યાય અપનેસે હુઈ હૈ. દેખતા હૈ સંયોગસે—વેલણસે, અગ્નિસે. દેખનેવાલેકી દ્રષ્ટિમેં ફેર હૈ. આહાહા!

શ્રોતા : દરબારને તો આટલા બધા રૂપિયા આવે...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : કોની પાસે રૂપિયા આવે? ક્યાં રૂપિયા ધૂળમાં આવે?

આની પાસે તો બે કરોડ રૂપિયા છે. શાંતિપ્રસાદ અપને યહાં આતે થે ઉસકે પાસ ચાલીસ કરોડ. ઉસમેં ક્યા હૈ? અભી એક વૈષ્ણવ શેઠ વહાં મુંબઈ આયા થા હમારે દર્શન કરનેકો, (ઉસકે પાસ) પચાસ કરોડ હૈ. આ અમારા ચીમનભાઈના શેઠ. ચીમનભાઈ હૈં ન? ઉસકે યહાં નોકરી કરતે થે. છોડ દી. વો વૈષ્ણવ હૈ ઔર ઔરતેં હૈં સબ શ્વેતામ્બર જૈન. અને લડકા આદિ સારે આદમી વૈષ્ણવ. યે ઘરમેં દો (ધર્મ). સ્ત્રીકો પ્રેમ હૈ.... વો માણસ ભી નરમ હૈ. થોડા સુનનેકો આયે થે. વો વૈષ્ણવ હૈ ન? (તો પૂછા), મહારાજ! કર્તા હૈ કિ નહીં? કર્તા હૈ કિ નહીં? ૫૦ કરોડ રૂપિયા. ધૂળમેં ક્યા હૈ? પચાસ... પાંચ અબજ હૈ કિ ધૂળ અબજ હૈ.

જડકી પર્યાય ઉસ સમય ઉસ ક્ષેત્રમેં આનેકા ક્રમ થા તો આયી હૈ. ઉસકે પુણ્યસે આયી હૈ ઐસા કહના યે ભી નિમિત્તકા કથન હૈ. પૂર્વકા પુણ્ય હૈ યે તો જડકી પર્યાય હૈ. યે (પુણ્યકા) પરમાણુ જુદી પર્યાય હૈ અને યે પૈસા આતા હૈ વહ દૂસરી પર્યાય હૈ. પુણ્યસે પૈસા આયા ઐસે કહના યે ભી નિમિત્તકા કથન હૈ. આહાહા! બહુ વાત..... પ્રભુનો માર્ગ. યહાં તો પ્રભુકી ભક્તિ કરતે હૈં ઉસમેં અવાજ આતા હૈ 'સ્વાહા', યે જડકી ક્રમબદ્ધપર્યાયમેં હોનેવાલી (હૈ તો) હોતી હૈ. સ્તુતિ કરનેવાલા ઐસા માને કિ મૈં યહ ભાષા કરતા હૂં, મૈં સ્તુતિ કરતા હૂં.. અરર૨! સમજમેં આયા? યે તો મિથ્યાત્વકા પોષણ હૈ. આહાહા! શેઠ નહીં આતે બડે ભાઈ? હરીશચંદ્રભાઈ. નરમ હૈ. વો તો જિનેશ્વરપ્રસાદ સહરાનપુર. મૈં તો હરીશચંદ્ર જબલપુર કહતા થા. આહાહા!

યહાં કહતે હૈં કિ શરીરકી પર્યાય ભી જબ જો ક્ષેત્રમેં જાનેકી યોગ્યતા હૈ વહાં ક્રમબદ્ધ હોતી હૈ. સમજમેં આયા? યે કહતે હૈં, **અજીવ ભી ક્રમબદ્ધ અપને પરિણામોંસે... અપને પરિણામોંસે**... યે ભી પરિણામ ઉસકો કહતે હૈં. પર્યાયકી દશાકો યહાં પરિણામ કહતે હૈં. પરિણામ ક્યોં કહા? કિ પરિ–સમસ્ત પ્રકારે, પર્યાયકે ભેદ... નિયમસારમેં આયા હૈ. ૧૪મી ગાથામેં. **परि समंतात् भेदम् इति गच्छतीति पर्यायः** ઐસા શબ્દ હૈ નિયમસાર ૧૪વી ગાથા. શરૂઆત કરતે હૈં ન. નિયમસાર ૧૪વીં ગાથા હૈ ન? સંસ્કૃત હૈ. **परि समंतात् भेदम् इति गच्छतीति पर्यायः** સંસ્કૃત હૈ. પર્યાય કિસકો કહના? પરિણામ ક્યોં કહા? પરિ–સમસ્ત પ્રકારે,

નમ ગયા. પર્યાય અપનેસે હુઈ હૈ. પરિણામ.. પરિણામ.. સમસ્ત પ્રકારે નમન નામ ઉત્પન્ન હોના. યે અપનેસે (ઉત્પન્ન) હુઈ હૈ, દ્રવ્યસે નહીં, ગુણસે નહીં, પરસે નહીં. આહાહા! આવું અહીં ક્યાં સંભળવા મળે? હૈ સંસ્કૃત હૈ. ૧૪વી ગાથા હૈ ન? આખિરમેં. **परिसमंतात्**.. પરિ+યાય. પર્યાય ક્યોં કહા? ક્રમબદ્ધ પર્યાય-પરિણામ ક્યોં કહા? **परि समंतात् भेदम् इति गच्छतीति** પર્યાયરૂપી ભેદ ઉત્પન્ન હોતા હૈ દ્રવ્યમેં. **भेदम् इति गच्छति इति पर्यायः** અર્થાત્ જો સર્વ તરફસે ભેદકો પ્રાપ્ત હો યે પર્યાય હૈ. સમજમેં આયા?

તો યે પરિણામ ભી પર્યાય હૈ. તો દ્રવ્યમેં યે સર્વ પ્રકારસે અપને પરિણામ ભેદ હોકર અપનેસે હોતા હૈ. પરકે કારણસે અજીવકી પર્યાય હોતી હૈ (ઐસા હૈ નહીં). આહાહા! ઐસે કાઉસ્સગ્ગ લગાના, મૈં ઐસા કાઉસ્સગ્ગ.... શરીરકી પર્યાય ક્રમમેં ઐસે હોતી હૈ તો ઐસા હોતા હૈ. ઉસસે 'મૈંને ઐસા કિયા' (ઐસા માનના) યે તો ઉસકા અભિમાન હૈ. કૌન લગાતે હૈં? કોઈ લગાતે નહીં. માનતે હૈં. અજ્ઞાની માનતે હૈં કિ હમ ઐસે કરતે હૈં. ભગવાનકી સ્તુતિ ભી ચલતી હૈ તો વાણીકી પર્યાયસે ચલતી હૈ અને ક્રમસર પર્યાય હૈ ઉસસે ચલતી હૈ. આહાહા! મંદિર ભી હુઆ, પ્રતિમા ભગવાનકી ઉપરમેં... વો ક્રમસર જડ-અજીવકી પર્યાય હોનેકે કારણસે પરિણામ વહાં હુઆ હૈ. યે પરમાણુમેં **भेदम् इति गच्छति**... ઉસ સમય ભેદરૂપ પર્યાયકી ઉત્પત્તિ હૈ તો ક્રમસર ઉત્પન્ન હોતા હૈ. દૂસરા જીવ કિ દૂસરા અજીવ ઉસકો બનાયે ઐસા તીન કાલમેં હોતા નહીં. આહાહા!

યહાં તો થોડા... મૈંને કિયા, મૈંને કિયા, હમને કિયા, ઐસા મૈંને કિયા, ઐસા મૈંને કિયા.... યહાં તો દરેક અજીવકી પર્યાય વ્યવસ્થિત હૈ. વ્યવસ્થિતકા અર્થ વ્યવસ્થા. વ્યવસ્થાકા અર્થ વિશેષે અવસ્થા. વ્યવસ્થાકા અર્થ વિશેષે અવસ્થા. સામાન્ય પરમાણુ જો દ્રવ્ય હૈ ઉસકી વિશેષ અવસ્થાકો વ્યવસ્થા કહતે હૈં. તો પરમાણુકી વ્યવસ્થા દ્રવ્યમેં પર્યાયસે હોતી હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? આ ઝીણી વાત છે ભાઈ! અત્યારે તત્ત્વનો ફેરફાર બહુ થઈ ગયો છે. માન લેતે હૈં કિ હમારે ધર્મ હોતા હૈ. ભગવાનકી સ્તુતિ કી, ભગવાનકો ચાવલ ચઢાયા, કેસર ચઢાયા. અબ તો ભગવાનકા અભિષેક કરતે હૈં પંચામૃતસે. ભગવાન તો વીતરાગ હૈં. મૂર્તિકો પંચામૃત ભી હોતા નહીં. આહાહા!

યે મૂર્તિ ભી સ્થાપન હુઈ હૈ વો ક્રમપર્યાયસે વહાં સ્થાપન હુઈ હૈ. સ્થાપન કરનેકા ભાવવાલા થા તો ક્રમમેં શુભભાવ આનેવાલા તો આયા. યે શુભભાવસે તો..... સબ ક્રમમેં હૈ. સબ ક્રમમેં હૈ. ... ભોપાલમેં થે ન? ભોપાલમેં ગયે થે ન? પવૈયાજી! ભોપાલમેં પંચકલ્યાણક થા તબ આયે થે ન? ૪૦ હજાર માણસો થે. વ્યાખ્યાન-પ્રવચનમેં ૪૦ હજાર. સબ સુનતે થે, પણ વો સબ આનેવાલી પર્યાય થી તો આયી હૈ. આહાહા! અને ભાષાકી નિકલનેકા કાલ હૈ તો ભાષા નિકલતી હૈ. પ્રભુ! ઐસી બાત હૈ. યે જડ હૈ. જડ ક્રમબદ્ધ અપને પરિણામસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા! આ વાત બેસે...

શ્રોતા : નિશ્ચયસે તો ઐસા હૈ.....

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : નિશ્ચયસે નામ યથાર્થ જૈસી વસ્તુકી સ્થિતિ હૈ ઐસા યહ હૈ. ઇસસે વિપરીત માનના વહ દ્રષ્ટિ વિપરીત હૈ. આહાહા! એમ કે નિશ્ચયસે ઐસા હૈ. તો વ્યવહારસે હોતા હૈ કિ નહીં? સ્પષ્ટીકરણ કરાતે હૈં. આહાહા! યહાં તો કહતે હૈં કિ શ્રીમદને એક બાર કહા.... શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર. તિનકાકા ટૂકડા કરના યે ભી આત્મામેં તાકાત નહીં હૈ. એક તિનકા–તરણા. તિનકાકા દો ટુકડા કરના યે આત્માકી શક્તિ નહીં. તો ટૂકડાકી પર્યાય ક્રમબદ્ધમેં હોનેવાલી હૈ તો હોતી હૈ. આહાહા! પુરુષાર્થ તો અજ્ઞાનકા કરે. માને કિ મૈં ખેડ કરતા હૂં, બળદકો જોતતા હૂં, બળદકો ચલાતા હૂં. યે સબ અભિમાન મિથ્યાત્વ અભિમાન હૈ. આહાહા!

યે કહતે હૈં, ઇસીપ્રકાર નામ જીવની પેઠે–જીવની જેમ, **अजीव भी क्रमबद्ध अपने परिणामोंसे**... આહાહા! 'પરિણામોંસે' ક્યોં કહા? અનંત પરિણામ હૈં ન? દરેક પરમાણુમેં અનંત ગુણ હૈં, તો એક સમયમેં અનંતી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ. એક પરમાણુમેં એક સમયમેં અનંતી પર્યાય (હોતી હૈ). ક્યોંકિ અનંત ગુણ હૈં ન? તો ઉસકી અનંતી પર્યાય ક્રમબદ્ધમેં–ક્રમસરમેં આનેવાલી હૈ વો આયી હૈ. આહાહા! આવું કામ. નિશ્ચયસે ઐસે હૈ, પણ વ્યવહારસે કર સકતા હૈ ન? ઐસે કહતે હૈં. વ્યવહારસે બોલનેમેં આતા હૈ. ઉસને કહા કિ યે શહેર મેરા. સમજમેં આયા? ગાવ મેરા, રાજકોટ મેરા. સરદારશહેર.... સરદાર શહેર નહિ, કૌનસા ગાવ? સહરાનપુરકે હમ રહનેવાલે. સહરાનપુર દૂસરી ચીજ હૈ, તુમ રહનેવાલે દૂસરી ચીજ હો. સહરાનપુરમેં રહનેવાલે તુમ હો? તુમ તો આત્મામેં રહનેવાલે હો. રાગમેં રહનેવાલે ભી નહીં, તો શહેરમેં રહનેવાલે (કહાં)? આહાહા! બહોત ફેર હૈ.

अजीव भी क्रमबद्ध अपने परिणामोंसे उत्पन्न होता हुआ... આહાહા! પાણી ઉષ્ણ હોતા હૈ અગ્નિકે નિમિત્તસે, તો કહતે હૈં કિ ઉષ્ણ હોનેકે ક્રમમેં પાણીમેં ઉષ્ણ હોનેકા પર્યાયકા કાલ થા તો ઉષ્ણ હુઆ, અગ્નિસે નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા? આ તો દ્રષ્ટાંત છે. સિદ્ધાંત તો યે હૈ કિ પ્રત્યેક અજીવ પદાર્થમેં અપને સ્વકાલમેં ક્રમસરમેં આનેવાલે પરિણામસે યે પરિણામ હોતા હૈ. આનેવાલા હૈ ઔર હોનેવાલા હૈ, સ્વકાલ હૈ. આહાહા! ખરેખર તો જો ભી પરિણામ (હોતા હૈ) પરમાણુમેં ને અજીવમેં, વો ષટ્કારકસે પરિણમન હોતા હૈ. યે પરમાણુકા પરિણામ ભી....

પંચાસ્તિકાય ૬૨ ગાથા હૈ. પંચાસ્તિકાય. ઉસમેં, જીવ ઔર કર્મ—દોનોં(કે પરિણામ) અપને પરિણામસે હુએ હૈં ઐસા પાઠ હૈ. ૬૨ ગાથા, પંચાસ્તિકાય. વો ચર્ચા હુઈ થી વર્ણીકે સાથ. વિકાર અપનેસે હોતા હૈ, પરસે નહીં. યહાં તો અભી નિર્મલ પર્યાયકી બાત ચલતી હૈ. નિર્મલ પર્યાય ભી અપનેસે ક્રમસર હોનેવાલી હૈ તબ હોતી હૈ. ઉસકા અર્થ, ધર્મકી નિર્મલ પર્યાયકા આશ્રય દ્રવ્ય (કહના) યે વ્યવહાર હૈ. તો દ્રવ્ય ઉપર દ્રષ્ટિ જાયેગી–પર્યાય અપને દ્રવ્યકી તરફ ઝુકેગી.. આહાહા! પર્યાય મુખ બદલેગી–પર્યાયકા મુખ રાગ, પુણ્ય ને દયા-દાન ને વિકલ્પ ઉપર હૈ, યે પર્યાય મુખ બદલેગી, અપને દ્રવ્ય તરફ મુખ બદલેગી, તબ ઉસકો ક્રમબદ્ધમેં સમ્યગ્દર્શન ને ધર્મ હોતા હૈ.

શ્રોતા : મુખ કૈસે બદલના હૈ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યે હૈ ઉસકો ઐસે કરના હૈ. મોઢું આમ છે તો આમ કરી નાખ. સમજમેં આયા?

કોઈ ભી પરકા કર સકે ઐસા હો તો, યે ઐસા હૈ (ઉસે) ઐસા કર દો. આહા! ઐસે થા, ઐસે કર દો. ઐસે નહીં હોતી. સમજમેં આયા? ઐસા હૈ..... આહાહા! વાત બહુ ઝીણી છે બાપુ! ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા.... અનંત દ્રવ્ય જૈસે હૈં.... અનંત અનંતપને કબ રહેંગે? અનંતમેં એક દ્રવ્યકી પર્યાયકા દૂસરા કર્તા ન હો તો અનંત અનંતપને રહેંગે. જો દૂસરા દ્રવ્ય દૂસરેકી પર્યાયકા કર્તા હો તો યે પર્યાય બિનાકા વો દ્રવ્ય રહા. પર્યાય બિનાકા દ્રવ્ય રહતા નહીં. એક (દ્રવ્ય) પર્યાય બિના રહા, દૂસરા દૂસરેકા કર્તા હો તો વો પર્યાય બિનાકા દ્રવ્ય રહા. પર્યાય બિનાકા દ્રવ્ય રહે તો દ્રવ્યકા ભી નાશ હોતા હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? શેઠ! ઐસી ઝીણી બાત હૈ. શેઠ એટલા ભાગ્યશાળી કે શિબિરમેં આવે છે, દુનિયાસે છૂટ જાતા હૈ.

યહાં તો યે કહતે હૈં કિ કોઈ ભી રજકણ કે કોઈ ભી પરમાણુકા સ્કંધ... યે સ્કંધ હૈ ઉસમેં જો પરમાણુ હૈ, યે પરમાણુ ભી ક્રમસર અપની પર્યાયસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યે સ્કંધમેં આયા હૈ તો ઐસી પર્યાય હુઈ ઐસા નહીં. યે પરમાણુકી લોહીકી... યે લોહી હૈ ન? લોહીકો ક્યા કહતે હૈં? ખૂન. ઉસકી પર્યાય હુઈ ન, તો પરમાણુ યહાં આયા તો ખૂનકી પર્યાય હુઈ ઐસા હૈ નહીં. યે પરમાણુકી ખૂનકી પર્યાય હોનેકી યોગ્યતાસે ક્રમબદ્ધ આનેવાલી થી તો આયી હૈ. આહાહા! પ્રભુ! તુમ તો જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા હો ન. જાનને-દેખનેવાલા કર્તા હો જાયે તો મિથ્યાત્વપના આ જાતા હૈ. આહાહા! તુમ તો.... જ્ઞાતા–અકર્તા સિદ્ધ કરના હૈ ન? યહાં તો અકર્તા સિદ્ધ કરના હૈ. ઉપર હૈ ન. બતાયા થા.

आत्माका अकर्तृत्व दृष्टांतपूर्वक कहते हैं... અમૃતચંદ્રાચાર્ય. અકર્તૃત્વ... વે (-અજ્ઞાની) ઈશ્વરકો કર્તા કહતે હૈં તો યહાં તો કહતે હૈં કિ દ્રવ્ય પર્યાયકા કર્તા નહીં. ઈશ્વર કર્તા તો હૈ નહીં કોઈ ચીજકા, પણ ચીજકી જો પર્યાય હૈ ઉસ પર્યાયકા દ્રવ્ય કર્તા નહીં. દૂસરા દ્રવ્ય તો નહીં કર્તા... આહાહા! આકરી વાત છે ભાઈ! યે તો પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથને સર્વજ્ઞસ્વભાવમેં ઐસી પદાર્થકી મર્યાદા–સ્થિતિ દેખી હૈ યે બાત હૈ. દુનિયા માને કિ ન માને. ઉસકો–સત્યકો સંખ્યાકી જરૂર નહીં. લાખો માને તો સત્ય કહેવાય, થોડા માને તો અસત્ય કહેવાય—એવું છે નહીં. વો કહતે હૈં. આહાહા!

આ કોડિયું... સ્ત્રી ભરત ભરતી હૈ ન? ભરત કપડેમેં. તો કહતે હૈં કિ યે પર્યાય સ્ત્રીકે આત્માને કિયા ઐસા હરામ હૈ. ભરત ભરતી હૈ ન કપડેમેં? અહીંયા ગોઠવી દીધું.... વે (અજ્ઞાની) કહતે હૈં કિ સ્ત્રીને કિયા, ઇસકી ઇચ્છા હુઈ તો હુઆ. યે બિલકુલ જૂઠ હૈ. આહાહા! ભરત ભી અપની પર્યાયમેં ક્રમબદ્ધમેં હોનેવાલી પર્યાયસે હોતા હૈ. આહાહા! શું કહેવાય? તોરણ કરતે હૈં ન? તોરણ.. તોરણ.. ઉસમેં દાણા.... હાથી બનાતે હૈં. મોતીકો... યે ગોઠવણીકી પર્યાય સ્ત્રીને કી કિ ઉસકી અંગુલીસે હુઆ (ઐસા હૈ નહીં).

શ્રોતા : ...સે ખૂન નિકલતા હૈ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : યે નહીં, અપનેસે ખૂનકી પર્યાય નીકલતી હૈ. આહા! દેખો! યે અંગુલી હૈ ન? યે અંગુલી ઉસકો અડી (-છુઈ) હી નહીં. ઐસે ખડ઼ા હુઆ, યે ખડ઼ેકી પર્યાય ક્રમસર પરમાણુમેં હોને(વાલી) હુઈ હૈ, ઉંગલીસે નહીં હુઈ. આહાહા! સમજમેં આયા? યે બાત.... પણ સંયોગસે દેખતે હૈં, ઉસકી પર્યાયકો દેખે તો..... અંગુલી દૂસરી ચીજ હૈ ઔર વો હુઆ દૂસરી ચીજ હૈ. વો સંયોગસે દેખતે હૈં, પણ ઉસકી પર્યાય ઉસમેં (અપનેમેં) ઉત્પન્ન હુઈ ઉસ દ્રષ્ટિસે તો દેખતે નહીં. આહાહા! સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! અભી તો ગડબડ બહુત હો ગઈ હૈ.

પુસ્તક બનાના, વો ભી (પરમાણુકી) અપની પર્યાયસે હોતા હૈ. પુસ્તક હમને બનાયા... આહાહા! આચાર્ય મહારાજ તો કહતે હૈં, યે ટીકા... હમને ટીકા બનાયી ઐસે મોહસે ન નાચો. હમ તો જ્ઞાતા(-દ્રષ્ટા) હમારે સ્વરૂપમેં હૈં. હમારે સ્વરૂપસે બહાર નિકલકર યે ટીકાકી રચના હુઈ (ઐસા હૈ નહીં) અને વિકલ્પ આયા હૈ તો ટીકાકી રચના હુઈ ઐસા ભી નહીં. વિકલ્પ આયા હૈ તો વિકલ્પ મેરા કર્તવ્ય હૈ યે ભી નહીં. આહાહા! મૈં તો જ્ઞાતા (હૂં). અકર્તા સિદ્ધ કરના હૈ ન? પરકા તો કર્તા નહીં, પણ રાગકા ભી કર્તા આત્મા નહીં. દયા-દાન-વ્રતાદિકા વિકલ્પ આતા હૈ, પણ આત્મા કર્તા હૈ ઐસા નહીં. ક્યોંકિ આત્મા પવિત્ર પિંડ પ્રભુ હૈ, વો વિકારકો ક્યોં કરે? ચક્રવર્તી રાજાકો મકાનકી ધૂલ સાફ઼ કરનેકો કહના કિ ચક્રવર્તી! ધૂલ નિકાલ દે. ઐસે ભગવાન આત્મા અનંત પવિત્ર ગુણકા પિંડ હૈ ઉસકો દયા-દાન વિકલ્પકા કર્તા બનાના, યે ચક્રવર્તીકો ધૂલ નિકાલનેકો (કહને જૈસી) બાત હૈ. આહાહા! યે દ્રષ્ટાંત આતા હૈ શાસ્ત્રમેં. શાસ્ત્રમેં સબ ભરા હૈ. દિગંબર શાસ્ત્રમેં દ્રષ્ટાંત ઔર ન્યાય સબ ભરા હૈ. જહાં જહાં જૈસે ચાહિયે વહાં વહાં સબ ભરા હૈ.

ક્રમબદ્ધ અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ... જોયું! **ઉત્પન્ન હોતા હુઆ અજીવ હી હૈ**... યે પર્યાયકો અજીવ કહા. અજીવકી પર્યાયકો અજીવ કહા, જીવકી પર્યાયકો જીવ કહા.—એમ અત્યારે લેવું છે. નહીં તો જીવદ્રવ્ય હૈ વો પર્યાયમેં આતા નહીં, ઐસે અજીવદ્રવ્ય હૈ વો પર્યાયમેં આતા નહીં. પણ યે પર્યાય ઉસસે હુઈ હૈ ઐસે બતાના હૈ. પરસે નહીં હુઈ અને ક્રમસે આનેવાલી (થી વો) હુઈ હૈ–આયી હૈ, યે બતાકર (કહા કિ) અજીવકા પરિણામ અજીવ હૈ. આહાહા! ઐસે ક્યોં કહા? અજીવકા પરિણામ અજીવ હૈ અર્થાત્ દૂસરે સાથમેં જીવ હો તો ઉસસે હુઆ ઐસા હૈ નહીં. એ ના પાડે છે દેખો! **અજીવ હી હૈ, જીવ નહીં**... હૈ? 'જીવ નહીં' ઐસે ક્યોં કહા? કિ જીવ સંયોગમેં હો, તો ઉસસે વહ પર્યાય જડકી હુઈ હૈ ઐસા તીન કાલમેં નહીં. આહાહા!

આ વાત..... પછી સોનગઢનું એકાંત છે.. એકાંત છે, ઐસા કહતે હૈં. કહો પ્રભુ! ભગવાન કહતે હૈં (કિ સોનગઢ કહતા હૈ?) કિસકી બાત હૈ યે? આહાહા! ત્રણ લોકના નાથ તીર્થંકરદેવ સીમંધર ભગવાનકે શ્રીમુખસે નિકલી હુઈ વાણી હૈ. યે કુંદકુંદાચાર્યને સુની હૈ ઔર યહાં આકર યે શાસ્ત્ર બનાયા. આહાહા!

શ્રોતા : આપ ઉસ સમય થે?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : તભી વહાં થે. સુનનેકો ગયે થે. એ વાત એટલી..... યે તો ભગવાન કુંદકુંદાચાર્યકી બાત હૈ. આહાહા!

યહાં કહતે હૈં, **अजीव ही है**... યૂં લિયા. એકાંત નહીં હૈ ન? ઐસે કહતે હૈં કિ કથંચિત્ અજીવપર્યાય અજીવસે હુઈ, કથંચિત્ જીવસે હુઈ—ઐસે અનેકાંત કહો. યે અનેકાંત હૈ નહીં પ્રભુ! યે એકાંત તો હૈ. યે કહતે હૈં કિ અજીવકી અપની પર્યાયસે અજીવ ઉત્પન્ન હુઆ યે અજીવ હી હૈ.. અજીવ હી હૈ.. આહાહા! યે હોઠ હલતે હૈં તો અજીવકી પર્યાય અજીવ હી હૈ, જીવ નહીં. ઐસે ક્યોં કહા? અંદર જીવ હૈ તો ઉસસે હોઠ હિલા હૈ ઐસા નહીં, માટે જીવ નહીં. આહાહા! ઈતના અભિમાન છોડના..... આહાહા!

શ્રોતા : મડદું કેમ બોલતું નથી?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : મડદુ બોલતું..? મડદું ચાલે પણ છે. સુના હૈ?

રાતકો... અમને તો નજરે પડેને. હમારા બડા ભાઈ થે. વો ૫૭કી સાલમેં ગુજર ગયે. બડે ભાઈ થે, બહુત સુંદર થે, બહુત હુશિયાર થે. મુંબઈકા પાની લગ ગયા થા. ૫૭, સંવત ૧૯૫૭. તબ હમારી ઉંમર ૧૧ વર્ષકી થી. ૧૧ વર્ષકી. ૪૬મેં જન્મ હૈ. રાતકો વો ગુજર ગયે, હમને દેખા થા. રાત્રિકો ઉસમેં સુલાયે... વો કોશ... કોશ સમજતે હો? લોહેકી કોશ હોતી હૈ ન? ક્યા કહતે હૈં? યે લોહેકી કોશ નહીં હોતી? એ મૂકી છાતી પર. ક્યોંકિ મુર્દા ખડા ન હો જાય. મુર્દા ભી ખડા હો જાતા હૈ. યે મુર્દા ભી.... પર ઐસા હોનેવાલા હો તબ.... કોશ.. કોશકો ક્યા કહતે હૈ? લોહેકી હોતી હૈ ન લંબી? ખોદનેકી... હમને દેખા હૈ.

૫૭કી સાલ. હમ તો છોટી ઉમ્રકે થે. હમારી માતાજી કહે, યહાંસે નિકલ જાઓ. મામાને ઘેર જાઓ. મામા ગૃહસ્થ હતા, બધા બહુ પૈસાવાળા હતા. મામા હતા પૈસાવાળા. કહ્યું, અહીંથી ચાલ્યા જાઓ. તમે નહીં દેખી શકો. અહીં સૂવું નહીં. ભાઈ ગુજરી ગયા છે. મુર્દા રખા હૈ તો યહાં સોના નહીં. યે ૫૭કી બાત હૈ. કિતને વર્ષ હુએ? ૭૮ વર્ષ પહલેકી બાત હૈ. વો મુર્દાકો રખતે હૈં ઐસા. બાકી તો મુર્દેકી પર્યાય ઐસી ખડી હોનેકી નહીં થી તો બાહ્ય નિમિત્ત... પણ હોનેકી થી ઔર રખા તો નહીં હુઆ ઐસા ભી નહીં.

વો હમને દેખા હૈ. ૧૧ વર્ષની ઉંમરે ૫૭ મેં. છપ્પનીયો દુકાળ હતોને. ૫૬મેં બડા અકાલ (પડા) થા. ૫૬મેં વરસાદ નહીં થા. હમારી તો છોટી ઉમ્ર થી ૧૦ વર્ષકી. બડા અકાલ.. બહોત દુકાળ.. ઐસા દુકાળ કિ હમ લડકે નદીકે પાર ગયે, નદીકો દેખને. એક ભરવાડ ખડા થા. ભરવાડ ખડા થા ઔર ગાય ૨૫, ૩૦, ૪૦, ૫૦ ખડી થી. ગાયોકી આંખોંમેં આંસુ.. આંસુ.. ભરવાડકો પૂછા... ભાઈ! ચાર-પાંચ દિનસે ઘાસકા એક તૃણ ભી નહીં મિલા ગાયકો. એક તિનકા નહીં. ૫૬ કી સાલમેં..... પાંચ ઇંચ વરસાદ આયા થા પહલે. બસ, પીછે નહીં આયા. ૫૬કી બાત હૈ. ભરવાડ ખડા થા. ભરવાડ સમજતે હો? ગાયોકા ગોવાળ. ગોવાળની આંખ્યુંમાં

આંસુ. અરે! આ ગાયું... ૩૦-૪૦ ગાય. ચાર-પાંચ દિનસે એક તિનકા નહીં મિલા. કહાંસે લાવે? ઘાસ હી નહીં ઉગા.

અભી ભી ઐસા સુના હૈ. (વરસાદ) ખેંચાઈ ગયોને એક મહિનો. અષાઢ સુદ ત્રીજ તક ૧૧ ઇંચ આ ગયા હૈ. અભી નહીં આયા. ઘાસ બિના બારહ-ચૌદહ ઢોર મર ગયે. થોડા થોડા ઘાસ ઉગા હૈ. ખેડે તો ખાઈ શકે. ખેડનેકી શક્તિ ન હો, મર ગયે. પર વો સમયમેં વો પર્યાય હોનેકી થી ઈસસે હોતી હૈ. આહાહા! ઘાસ ન મિલા માટે દેહ છૂટ ગયા ઐસા હૈ નહીં. દેહકી પર્યાય છૂટનેકી થી ઔર દેહમેં આત્મા રહા તો આયુષ્યકે કારણસે રહા—યે ભી હૈ નહીં. આયુષ્ય જડ હૈ ઔર ભગવાન આત્મા ચૈતન્ય હૈ. તો જડસે આત્મા રહ સકે અંદરમેં, ઐસા હૈ નહીં. અપની પર્યાયકી યોગ્યતાસે ક્રમસરમેં શરીરમેં રહનેકી યોગ્યતા હૈ ઇતને સાલ રહતે હૈં. જબ યોગ્યતા છૂટ જાતી હૈ તબ છૂટકર સ્વર્ગમેં ચલે જાતે હૈં. ધર્મીજીવકી (બાત હૈ). સમજમેં આયા?

આચાર્યને દ્રષ્ટાંત દિયા હૈ. મનુષ્યમેંસે સ્વર્ગમેં (જાતા હૈ) યે દ્રષ્ટાંત અપના લિયા હૈ. કારણ કે આચાર્ય દેહ છોડકર સ્વર્ગમેં જાનેવાલે હૈં. ચાર ગતિકા દ્રષ્ટાંત હૈં પંચાસ્તિકાયમેં, વહાં વો લિયા હૈ. મનુષ્યસે સ્વર્ગ ને સ્વર્ગસે ફિર મનુષ્ય હોકર.... કુંદકુંદાચાર્ય આદિ કિતને સંત તો કેવલજ્ઞાન પાકર મોક્ષ જાનેવાલે હૈં. ઐસી સ્થિતિ હૈ. યે મનુષ્યકા દ્રષ્ટાંત ઐસા લિયા હૈ. મનુષ્ય મરકર નરક કિ તિર્યંચમેં જાતે હૈં ઐસા નહીં લિયા. મનુષ્ય મરકર સ્વર્ગમેં જાતે હૈં ઐસા લિયા. કારણ કે અપની બાત કી હૈ. અપને ક્રમસે દેહ છૂટ જાયેગા તો હમેં ક્રમસે સ્વર્ગકી ગતિ મિલેગી. કેવલજ્ઞાન હૈ નહીં, પૂર્ણ પ્રાપ્તિ હૈ નહીં તો દેહ તો મિલેગા, પણ યે જડકે કારણસે જડ સંયોગ મિલેગા. અપની યોગ્યતાકે કારણસે વહાં સ્વર્ગમેં રહતે હૈં. શ્રેણિક રાજા ભી અભી નરકમેં ભી હૈં... શ્રેણિક રાજા નરકમેં હૈં નહીં, વે અપની પર્યાયમેં ઔર ગુણમેં હૈં. આહાહા!

પરકો કભી છુઆ હી નહીં, તો પરમેં રહે ઐસા કહાં હૈ? બહુ કઠણ.. કઠણ.. ભાઈ! સમજમેં આયા? એકને તો પ્રશ્ન કિયા થા કિ શ્રેણિક રાજા મરકર નરકમેં ગયે. દેખો! નરકગતિકા ઉદય આયા તો ઉન્હેં જાના પડા. નરકગતિ બાંધી થી ન પહલી? મુનિકી અશાતના કી થી. નરકકા આયુષ્ય બંધ ગયા. બડા આયુષ્ય બંધ ગયા થા. પીછે મુનિ મિલે ઔર મુનિકે પાસ સમકિત પાયા. વો બહુત (લંબી) સ્થિતિ બંધી થી વો તોડકર ૮૪૦૦૦ વર્ષકી રહ ગઈ. ૮૪૦૦૦ વર્ષ હૈ. અભી ભી (નરકમેં) હૈં. પર અપની પર્યાયકી યોગ્યતાસે (હૈ). ગતિકા ઉદય હૈ ઉસ કારણસે વહાં ગયે હૈં ઐસા હૈ નહીં. આહાહા! અનુપૂર્વી ભી જૂઠી હૈ. નામકર્મમેં ૯૩ પ્રકૃતિમેં એક અનુપૂર્વી પ્રકૃતિ હૈ. યે અનુપૂર્વી પ્રકૃતિ ક્યા હૈ? કિ એક ગતિમેંસે દૂસરી ગતિમેં લે જાના. ઐસે કહતે હૈં યે સબ નિમિત્તસે કથન હૈ. આહાહા!

યે બૈલ હૈ ન? નાથ, બૈલકો નાકમેં નાથ ડાલતે હૈં (ફિર) ખેંચતે હૈ. ઐસે આનુપૂર્વી ખેંચકર લે જાતે હૈં ઐસા લેખ હૈ. વો તો આનુપૂર્વી પ્રકૃતિ હૈ ઐસા નિમિત્તકા જ્ઞાન કરાનેકો (કથન) હૈ. બાકી અપની પર્યાયકી યોગ્યતાસે કર્મ .... હૈ તો ઉસ પ્રકારસે સ્વર્ગમેં જાતે હૈં, નરકમેં જાતે હૈં. આહાહા! તો **અપને પરિણામોંસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ અજીવ હી હૈ, જીવ નહીં**... આ

અનેકાંત છે. જીવસે ભી હો ઓર અજીવસે ભી હો તો અનેકાંત (કહલાયે)—યે અનેકાંત નહીં. આહાહા! કથંચિત્ અપની પર્યાય અપનેસે, કથંચિત્ પરસે—ઐસા કહો તો અનેકાંત સિદ્ધ હોતા હૈ.—ઐસા હૈ નહીં. **जीव नहीं**... જીવકી પર્યાય ઉસકો (અજીવ) ઉત્પન્ન કર સકે ઐસા બિલકુલ હૈ નહીં. ક્યોં?

હવે દ્રષ્ટાંત આપે છે. **जैसे (कंकण आदि परिणामोंसे उत्पन्न होनेवाले ऐसे) सुवर्ण** ... સોના.. સોના.. સુવર્ણ.. **कंकण आदि परिणामोंसे**... કંકણ, કડા, વીંટી વિગેરે. **परिणामोंके साथ तादात्म्य है**... આહાહા! સોના જો જેવરરૂપ હુઆ, ઉસ જેવર(રૂપ) પરિણામસે સોના તાદાત્મ્ય હૈ. જૈસે ઉષ્ણતાકે સાથ અગ્નિ તાદાત્મ્ય હૈ, ઐસે જ્ઞાનકે સાથ આત્મા તાદાત્મ્ય હૈ–તત્સ્વરૂપ હૈ, ઐસે સુવર્ણ કંકણ (આદિ) અપની પર્યાયસે તાદાત્મ્ય હૈ. પરસે હુઆ હી નહીં. સોનેમેંસે કંકણ હુઆ વો સોનીસે હુઆ નહીં. આહાહા! ક્યોંકિ ઉસકે પરિણામોંસે તાદાત્મ્ય હૈ. યે પરિણામોંસે સોના ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. જેવરકી અવસ્થા સોનેસે ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, સોનીસે નહીં, હથોડીસે નહીં, નીચે એરણસે નહીં. આવી વાતું... આકરું લાગે માણસને. આખો દિ' અમે આ કરીએ છીએ, આ કરીએ છીએ વેપાર-ધંધા. કૌન કરતા હૈ? બાપુ! સબ સંયોગસે દિખતા હૈ. બાકી સંયોગી પર્યાય તો ઉસકે કારણસે હોતી હૈ. તુમ માનતે હો કિ હમારેસે યે હુઈ, યે તો મિથ્યાત્વકા પોષણ હૈ. મિથ્યાત્વ સંસાર હૈ, યે મિથ્યાત્વ હી આસ્રવ ઔર સંસાર હૈ. યે અહંકાર નિકાલના (ઔર) ભેદજ્ઞાન કરના વહ અલૌકિક બાત હૈ.

જડકી પર્યાય મેરેસે નહીં ઔર મેરી પર્યાય જડસે નહીં. આહાહા! ઐસે ભેદ કરના... યહાં કહા, **सुवर्णका कंकण आदि परिणामोंके साथ तादात्म्य है**. સોનેમેંસે જો જેવર હોતા હૈ યે પરિણામ હૈં. પરિણામકે સાથ સુવર્ણ તાદાત્મ્ય હૈ. પરિણામકે સાથ સોની તાદાત્મ્ય હૈ? યે જેવરકે સાથ એરણ તાદાત્મ્ય હૈ? યે પરિણામકે સાથ હથોડી તાદાત્મ્ય હૈ? આહાહા! જેવર ઉત્પન્ન હુઆ હૈ વો હથોડીસે નહીં, એરણસે નહીં, સોનીસે નહીં. આહાહા! પૂર્વ પર્યાયસે ભી નહીં. એક સમયમેં જો પર્યાય ક્રમબદ્ધ ઉત્પન્ન હુઈ હૈ, વો પૂર્વકી પર્યાયસે ભી નહીં અને નિશ્ચયસે તો સુવર્ણકે દ્રવ્ય-ગુણસે ભી નહીં. આહાહા!

તાદાત્મ્ય કહા હૈ ન? **उसी प्रकार सर्व द्रव्योंका... सर्व द्रव्योंका अपने परिणामोंके साथ तादात्म्य है**. જીવકા પરિણામ અપને આત્માકે સાથ તાદાત્મ્ય હૈ. અજીવકા પરિણામ અજીવસે તાદાત્મ્ય હૈ. એક પરમાણુકા પરિણામ વો પરમાણુસે તાદાત્મ્ય હૈ. કોઈપણ ચીજકા પરિણામ ઉસ તત્ત્વસે તત્ત રૂપ હૈ, પરકે સાથ કોઈ સંબંધ હૈ નહીં. આહાહા! શિક્ષણ શિબિરમેં ઐસા અર્થ નિકાલતે હૈં. આ છે બાપુ! અરેરે! અનાદિકાળથી ૮૪ લાખમાં.... ભાઈ! ભૂલી ગયો ૮૪ લાખના અવતારને...

શ્રોતા : બીજા પૂછે કે .....આનાથી આ થાય છે?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : એ બીજા પૂછે, ન પૂછે એ જાણે. અહીં તો વસ્તુસ્થિતિ આ છે. આ બીજા પૂછે એની તો વાત ચાલે છે. યે હજારો માણસમેં તો બાત ચલતી હૈ. પૂછે (ઐસી)

ભાષાકી પર્યાય ભી પૂછનેવાલેકી ક્રિયા નહીં હૈ. દરબાર! એવી વાત છે ભાઈ! આહાહા! પરમ સત્યકી બાત હૈ. આહાહા! **इसप्रकार जीव अपने परिणामोंसे उत्पन्न होता है तथापि उसका अजीवके साथ कार्यकारणभाव सिद्ध नहीं होता**... ક્યા કહતે હૈં? કોઈ કહે કિ જીવ અપને પરિણામોંસે તો ઉત્પન્ન હોતા હૈ ન? ઇતના તો કારણ ને કાર્ય કરતા હૈ ન? જીવ અપને પરિણામકા કાર્ય તો કરતા હૈ ન? અપને પરિણામકા કાર્ય કરે તો દૂસરેકે પરિણામ ભી કરે. જેમ ગોવાળ એક ગાયકો ચરાને લે જાય, તો દૂસરા કહે, મેરી ગાય ભી લે જા. ઐસા આતા હૈ. ગોવાળ હૈ ન? ગોવાળ. એક ગાયકો લે જાય તો હમારી ગાયકો ભી સાથમેં લે જા. હમારે કહાં..... ઐસે અજીવકા પરિણામ હોતા હૈ? સમજમેં આયા?

ઉસમેં દૂસરે દ્રવ્યકા ભી પરિણામ કારણરૂપ હો તો ઉસમેં ક્યા હૈ? આહાહા! જુઓ, પ્રભુ! આત્મામેં એક અકાર્યકારણ નામકા ગુણ હૈ. ક્યા કહા? ૪૭ ગુણ હૈ ન? ઉસમેં અકાર્યકારણ નામકા એક ગુણ હૈ. ૧૪વા હૈ. આહાહા! ૪૭મેં ૧૪વા હૈ, અકાર્યકારણ. આત્મા પરકા કાર્ય નહીં અને આત્મા રાગ ને પરકા કારણ નહીં. આહાહા! પીછે હૈ ૪૭ શક્તિ. હૈ કિ નહીં? ૧૧૨ પન્ના? શ્લોક.. શ્લોક.. ૧૩. ૧૪મેં આયા. 'અન્યસે નહીં કિયા જાતા ઔર અન્યકો નહીં કરતા ઐસા એક દ્રવ્યસ્વરૂપ અકારણકાર્યશક્તિ હૈ. ' હૈ અંદર? ૧૪વી હૈ. ૧૩ નંબર પીછે ૧૪વી. 'અન્યસે નહીં કિયા જાતા...' આહાહા! આત્મામેં જડસે કોઈ પર્યાય નહીં કી જાતી ઔર આત્મામેં રાગસે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય નહીં કી જાતી. આહાહા! 'અન્યસે નહીં કિયા જાતા...' 'અન્યસે'મેં પરદ્રવ્ય ને રાગ સબ લેના. ક્યોંકિ શક્તિકા વર્ણન હૈ ન? તો શક્તિકે વર્ણનમેં પર્યાય નિર્મલ હી લી હૈ. ક્રમ-અક્રમ લિયા હૈ પીછે ઉસમેં. અક્રમ ગુણ ને ક્રમ પર્યાય, પર યે ક્રમ પર્યાય નિર્મલ લી હૈ. શક્તિકા વર્ણન હૈ ન? ક્રમ-અક્રમમેં યહાં એકસી નિર્મલ પર્યાય હી લી હૈ. ક્રમમેં રાગ.... ક્યોંકિ શક્તિ હૈ વો વસ્તુકા ગુણ હૈ. ગુણકો ધરનેવાલા દ્રવ્ય હૈ વહ પવિત્ર હૈ ઔર શક્તિ ભી પવિત્ર હૈ, તો પવિત્રતાકા પરિણામ પવિત્ર હૈ. સમજમેં આયા?

રાગકા પરિણામ આત્માકા હૈ ઐસા યહાં હૈ નહીં. શક્તિકે વર્ણનમેં શુરૂઆતમેં ઔર પીછે દોનોં જગહ ઐસે લિયા હૈ. આહાહા! નયકા અધિકાર, પ્રવચનસારમેં ૪૭ નયકા અધિકાર લિયા હૈ વહાં લિયા હૈ જ્ઞાન કરાનેકો. ધર્મીજીવ ગણધર હૈં ઉનકે ભી જરા વિકલ્પ આયા શાસ્ત્ર રચનેકા, તો ઉનકા પરિણમન હૈ તો કર્તા કહનેમેં આતે હૈં. આહાહા! પરિણમનકી અપેક્ષાસે કર્તા કહનેમેં આતા હૈ, કરનેલાયક હૈ માટે કર્તા હૈ ઐસા નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા? પ્રવચનસારમેં ઐસા લિયા હૈ. કર્તાનય હૈ, ભોક્તાનય હૈ. યહાં યે નહીં લેના. યે દ્રવ્યદ્રષ્ટિકા વિષય હૈ. શક્તિકા વર્ણન હૈ. સમજમેં આયા? આહાહા!

શ્રોતા : સમયસાર ... કિ પ્રવચનસાર ...?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી : દોનોં જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે જાનનેલાયક ચીજ હૈ ઐસે માનના. દ્રષ્ટિકી અપેક્ષાસે અપના પરિણામ નિર્મલ હી હોતા હૈ ઐસા માનના.

આગે હૈ, પ્રશ્ન હૈ આગે. 'જિસમેં ક્રમ-અક્રમસે પ્રવર્તમાન અનંત ધર્મ હૈં ઐસા આત્મા જ્ઞાનમાત્ર કિસ પ્રકાર હૈ?' ઉસમેં હૈ પહલે યે બાત. 'જિસમેં ક્રમ-અક્રમસે પ્રવર્તમાન અનંત ધર્મ હૈં...' પણ યહાં ક્રમ લેના નિર્મલ. યહાં ક્રમમેં મલિન ન લેના. પહલે શબ્દ હૈ. પીછે ભી હૈ. યે તો બહોત બાર સભામેં ૧૮ ચલ ગયા હૈ. યે ૧૯વી બાર ચલતા હૈ. ઉત્તર હૈ?

'પ્રશ્ન : જિસને ક્રમ-અક્રમસે પ્રવર્તમાન અનંત ધર્મ હૈં ઐસા આત્મા જ્ઞાનમાત્ર કૈસે હૈ?' વો તો જ્ઞાનમાત્ર હી હૈ. 'પરસ્પર ભિન્ન ઐસે અનંત ધર્મોંકે સમુદાયરૂપસે પરિણમિત એક જ્ઞપ્તિમાત્ર ભાવરૂપસે સ્વયં હી હૈ.' સમજમેં આયા? યે અનંત શક્તિમેં ક્રમ તો નિર્મલ લિયા હૈ. દૂસરી (જગહ) પંચાસ્તિકાયમેં ૬૨ ગાથામેં લિયા, વહાં વિકારકી પર્યાય સ્વતંત્ર ષટ્કારકસે પરિણમતી–હોતી હૈ ઐસા લિયા હૈ. વહાં તો જ્ઞેય અધિકાર હૈ તો જ્ઞેયકો બતાના હૈ. યહાં તો દ્રષ્ટિપ્રધાન શક્તિકા વર્ણન હૈ. શક્તિ પવિત્ર હૈં સબ અને પવિત્રકો ધરનેવાલા પ્રભુ ભી પવિત્ર દ્રવ્ય હૈ. પવિત્રસે ક્રમમેં અપવિત્રતા આતી હૈ યે બાત હૈ નહીં. આતી હૈ અપવિત્રતા, પણ વો અપવિત્રતાકા જ્ઞાન કરતી હૈ યે જ્ઞાનપર્યાય અપની હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

વો તો કહા થા ન? ભાવ નામકા એક ગુણ હૈ. ભાવગુણ હૈ. ઉસમેં પીછે હૈ. ભાવ હૈ ન? અંદર શક્તિ હૈ. ભાવશક્તિ હૈ. દેખો! ૩૩વી. 'વિદ્યમાન અવસ્થા યુક્તપનેરૂપ ભાવશક્તિ.' અમુક અવસ્થા જિસમેં વિદ્યમાન હો વહ ભાવશક્તિ. ૩૩વી શક્તિ હૈ. યે ભાવશક્તિકે કારણસે ઉસકી પર્યાય નિર્મલ હી હોતી હૈ. નિર્મલકી બાત હૈ યહાં. મૈં કરું તો પર્યાય નિર્મલ હો ઐસા વિકલ્પ ભી જહાં નહીં. આહાહા! જહાં દ્રવ્ય પર દ્રષ્ટિ કર પર્યાય ઝુક ગઈ, દ્રવ્યમેં ભાવ નામકા ગુણ હૈ ઉસ કારણસે અનંત ગુણકી પર્યાય નિર્મલ હી પ્રગટ હોતી હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? એક ભાવ(ગુણ) યે લિયા. એક ભાવ(ગુણ) દૂસરા હૈ. આહાહા! આગે હૈ.

૩૯. જુઓ! 'કર્તા-કર્મ આદિ કારકોંકે અનુસાર જો ક્રિયા...' યે વિકાર હૈ. વિકાર પર્યાયમેં હોતા હૈ, 'ઉસસે રહિત ભવનમાત્રમય હોનેવાલી ભાવશક્તિ.' દો પ્રકારકી શક્તિ હૈ. એક ભાવશક્તિ, અનંત ગુણમેં ભાવશક્તિ પડી હૈ તો દરેક ગુણકી એક સમયમેં હોનેવાલી પર્યાય હોગી, હોગી ને હોગી. મૈં કરું તો હોગી ઐસા હૈ નહીં. યે એક ભાવશક્તિ. એક ભાવશક્તિ, વિકારકા પરિણામ ષટકારક(રૂપ) પરિણમન હોતા હૈ ઉસસે રહિત પરિણમન યે ભાવશક્તિકા ફલ હૈ. વિશેષ કહેંગે.

(પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)